

13. Відсутність необхідних засобів у Держбюджеті для рішення соціальних і екологічних проблем, санації гірничих підприємств і заходів щодо підвищення престижності шахтарської праці. Ряд зазначених проблем не можуть бути дозволені досить швидко без попереднього проведення наукових досліджень, детального пророблення можливих сценаріїв розвитку й альтернативних варіантів. Тут позначається тривала відсутність належної уваги не тільки до галузевого, але й до фундаментального (академічній і вузівської) науці. Надто важливо відродити й посиленими темпами розвивати наукові напрямки по створенню технологічних схем безпечного й ефективного вуглевидобутку в складних гірничо-геологічних умовах, для яких усе ще відсутня ефективна високопродуктивна техніка й технологія.

Таким чином, стан вугільної промисловості України продовжує характеризуватися як кризовий, що й визначає необхідність її системної реструктуризації. Узагальнюючи результати виконаного аналізу, можна зробити наступні висновки:

- ефективність реформування вугільної промисловості, проведеному протягом майже двох десятиліть, варто визнати досить низкою;
- для встановлення реальної сировинної бази галузі необхідно прискорити роботи з інвентаризації запасів вугілля на основі їхньої кондиційності;
- найближчим часом (2-4 року) необхідно переломити сформовану у вугільній промисловості кризову ситуацію. Якщо її не змінити докорінно, то говорити про кут як про гаранта енергетичної безпеки України буде вже неможливо. Фінансування державної програми «Вугілля України» повинне строго контролюватися владою і вона в стислий термін повинна бути скоректована з обліком реально сформованої обстановки в галузі.

Література

1. Астров-Шумилов Г.К. Последний шанс энергетической независимости Украины // Голос Донбасса. – 2003. - № 4 (512).
2. Янукович В.Ф., Азаров М.Я., Алексеев А.Д. та ін. Вирішення геоекологічних і соціальних проблем під час експлуатації та закриття вугільних шахт. – Донецьк: ТОВ "Алан", 2002. – 480с.
3. Грядущий Б.А. Чи насправді вугільна галузь приречена // Урядовий кур'єр. – 2007. – 13 бер. (№ 44). – С. 6.
4. Литвинский Г.Г. Агрегат для безлюдной выемки тонких пластов угля // Уголь Украины. – 2006. - № 3. – С. 16-19.

Юсипук Ю.О., Юсипук А.О.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

За всі роки незалежності Україна розгубила величезну економічну спадщину, що дісталася їй від СРСР, сильно відставши у своєму розвитку й від захі-

дних сусідів, і від східних. Відновити виробництво хоча б до колишнього рівня, зробити потім «ривок», ліквідувати відставання, від цього залежить майбутнє країни і її народу. Тому надзвичайно гостро стоїть питання про модернізацію народного господарства, про створення дійсно сильної, життєздатної, сучасної економіки, здатної стати основою для рішення наболілих соціальних проблем.

Лихо, однак, у тім, що «модернізація економіки України» давно зробилася улюбленим предметом гарного словоблудства, що розходиться з тим, що реально відбувається в країні. А реалії такі, що системна криза української економіки, всупереч завіренням влади, триває й навіть заглиблюється; дорогоцінний час губиться впусту, Україна й далі скачується в число відсталих «аграрно-сировинних придатків». Від чого перспектива входження України в когорту передових країн з розвинутою наукою й промисловістю виглядає усе більше примарною. В 1981 році в промисловості УРСР питома вага машинобудування становила 30,2%, нині лише 11,9%. Провідними галузями української індустрії є чорна металургія 22,2% і харчова промисловість 14,7%. У матеріалі Державної статистики «Про соціально-економічне положення України за 2011 рік» 68,5% промислової продукції характеризуються словом «сировинна» і тільки 12,9% як «інвестиційна». «Інтеграція України у світову економіку», що підсилилася після вступу у Всесвітню торговельну організацію (ВТО) на свідомо не вигідні для країни умовах, веде до того, що національна економіка усе більше орієнтується на експорт - на експорт сировини й продукції першого гатунку. Металургія й хімічна промисловість нині, багато в чому через слабкість внутрішнього ринку, через розвал машинобудування й інших галузей, що споживають метал і хімікати, туго «зав'язані» на експорт, туди йде 60% продукції металургії й більше половини хімічної й нафтохімічної продукції. Відповідно, зазначені галузі й вся економіка в цілому критично залежать від кон'юнктури на світових ринках. Можливе падіння цін на металопрокат завжди буде загрожувати українській економіці справжньою катастрофою.

Питома вага всіх галузей машинобудування в експорті всього лише 17,4%, причому основна маса цієї продукції поставляється в Росію й інші країни Митного Союзу, від якого Україна може «дистанціюватися», віддавши перевагу Зоні вільної торгівлі із Євросоюзом. А там-то наші машини мало кому потрібні.

Повний занепад багатьох галузей національної економіки, таких як машинобудування, легка промисловість обумовлює зростаючу залежність країни від імпорту. Росте коло товарів, аж ніяк не тільки високотехнологічних, які Україна вже не випускає й, більше того, розучилася виготовляти.

Деградація національної промисловості знаходить своє вираження в зовнішньоторговельному балансі, що погіршується. Починаючи з 2006 року, імпорт товарів і послуг незмінно перевищує їхній вивіз, причому останні два роки сальдо зовнішньоторговельного балансу показувало тенденцію ще більшого догляду «у мінус».

Модернізація економіки України в першу чергу припускає посилені капіталовкладення з метою відновлення виробничих фондів. В 2011 році, уперше з 2007 року, був зафіксований ріст інвестицій в основний капітал 122,4% до 2010

року. Проте, зараз інвестиції в основний капітал перебувають лише на рівні 60% від показника 1990 року, тоді як ВВП досяг 70% ВВП-90. Звідси можна зробити два неприємних висновки.

По-перше, навіть незважаючи на ріст інвестицій, їх однаково недостатньо для заповнення тих жахаючих втрат національної економіки, які мали місце в 90-ті роки, коли інвестиції в основний капітал упали приблизно до 20% від рівня 1990 року. І, по-друге, найважливіша народногосподарська пропорція, розподіл національного доходу на фонд нагромадження й фонд споживання явно зміщена у бік споживання. Попросту говорячи, українське суспільство в основному зусиллями його «верхньої верстви» як і раніше занадто багато споживає й недостатньо інвестує у своє майбутнє, і це після економічної катастрофи, що відбулася в недалекому минулому. Говорячи ще простіше, триває початий в 1990 році процес «проїдання» економічного потенціалу країни, замість його енергійного відновлення й зміцнення. А це ставить під величезний сумнів динамічний ріст економіки, що обіцяється нам, і рішення соціальних проблем.

Цікаво, до речі, проаналізувати структуру інвестицій по джерелах фінансування. З 2002 по 2011 рік питома вага власних коштів підприємств зменшився з 65,8 по 54%, а от питома вага банківських кредитів зросла з 5,3 до 17,9%. Цей факт цікавий – він відображає контроль, що підсилюється, над економікою з боку банків і фінансових груп. Частка іноземних інвестицій на початку 2000 років досягала 5-5,5 %, а тепер опустилася до 3,1% так що надії на «закордон» поки, схоже, не виправдуються.

За останні роки трохи виросла питома вага інвестицій з коштів державного бюджету з 4,5-5,5 % до 7,5%. І що наводить на міркування: в 2004 році, коли темпи росту економіки були найвищими за весь пострадянський період і коли ріст інвестицій, знову ж, був одним з найшвидших, частка держави в інвестиціях теж була максимальної 10,5%.

Показово ще, що вкладення в добувну промисловість торік виросли на 37,5%, а в обробну тільки на 7,5%. Лише на 5,9% стали більше інвестиції в досить проблемний наземний транспорт. Як позитивний, щоправда, момент, можна відзначити більш ніж дворазовий приріст інвестицій в енергетику, виробництво й розподіл електроенергії, газу й води тому що положення справ у цій життєво важливій сфері давно викликає особливу тривогу.

Як би те не було, зношування основних коштів в українській економіці неухильно й загрозово росте. Восени минулого року Держстат опублікувала матеріал за назвою: «Вартість основних коштів в 2000-2010 роках». Наведені в ньому дані просто шокують: ступінь зношування основних коштів досягла 74,9%! Для порівняння: в 2000 році вона становила 43,7%, в 2004 - 49,3%. Тобто, ступінь зношування будинків, машин, устаткування та ін. уже набагато перевищила всі мислимі критичні значення, і якщо не прийняти термінових і дійових заходів по виправленню ситуації, по тій самій «модернізації», українська економіка неминуче покотиться до повного краху. А ще є підходяще «до останньої риси», тобто до остаточного розвалу, ЖКГ, наприклад, труби теплої водомереж зношені на 63%, також потребує «прийняття термінових і дійо-

вих заходів». Картина, прямо скажемо, вимальовується похмура, далека від показного оптимізму. Ключовий момент модернізації, пріоритетний розвиток науки й сфери високих технологій. І в цьому питанні теж ніякої модернізації, ніякого «прориву» щось не видно. Навпаки, багато показників і далі погіршуються. Як свідчить офіційна статистика, в 2011 році число організацій, що здійснюють наукові дослідження й розробки, скоротилося з 1303 до 1255. На 4500 стала менше армія науковців. Питома вага виконаних наукових і науково-технічних робіт у загальному обсязі ВВП в 1996 році становив 1,36%, в 2006-м опустився нижче 1%, в 2010 році склав 0,9%, а торік уже тільки 0,79%. Втішно, звичайно, що виросла питома вага підприємств, що займаються інноваціями: 2010 рік 13,8%, 2011-й 16,2%. Але цей показник однаково «не дотягує» до оцінки 2000 року, коли інноваціями займалися 18% вітчизняних підприємств. А так хотілося б, щоб він наблизився до 100%! Так само «не дотягує» до 2000 року показник питомої ваги підприємств, що впроваджують інновації 12,8% в 2011 році проти 11,5% в 2010 і 14,8% в 2000 році. І, знову ж, незважаючи на відмічуване статистикою збільшення кількості впроваджених інновацій, неухильно знижується. Виходить, кількість поки ніяк не переходить у якість.

От ці наведені вище дані, на мій погляд, і дають об'єктивну відповідь на поставлений у підзаголовку статті питання. «Модернізація» поки залишається лише в манілівських прожектах і мріяннях, у демагогії політиків, що морочать голови «електорату» гарними й модними словами. А в дійсності країна стає, навпроти, усе більше відсталою, усе більше «зношеною», усе більше вбогою в технічних, економічних, культурному відносінах. І з кожним роком проведених «реформ» тануть надії на зміну до кращого.

Для виведення країни з довгострокової системної кризи, для, не побоюся цього слова, порятунку економіки й народу, потрібні екстрені заходи, що далеко виходять за рамки тієї пагубної економічної політики, що проводилася всі останні роки незалежності. Потрібні реальні, а не декларовані зміни - зміни найглибші, корінні, фундаментальні.

Література

1. <http://www.webeconomy.ru>;
2. <http://crisis.in.ua>; Финансово-экономическое положение Украины при глобальном кризисе и прогнозы;
3. <http://aktiv.com.ua>. Какое место Украины в мировой экономической системе?
4. <http://www.ereport.ru>. Экономика Украины. Состояние украинской экономики